

Катерина Хмеленко,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
д.філос.наук, проф. **Халапсіс О. В.**
завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Для забезпечення необхідного рівня української національної безпеки в інформаційній сфері необхідно постійно аналізувати інформацію, що потрапляє в національний інформаційний простір. Будь-який її елемент – текст, відео, фото, аудіо, тією чи іншою мірою впливає на світогляд та свідомість громадян.

У сучасному світі існує багато методів впливу на людське світосприйняття через засоби масової інформації, один із них – пропаганда. У контексті цієї теми варто розглянути пропаганду, яка несе руйнівний характер. Така пропаганда змушує людину змінювати ставлення до зовнішнього світу та до самої себе, сумніватися у вірному визначенні своєї самоідентифікації, формувати хибні підстави, сумніватися у своїх переконаннях. Так відбувається через застосування маніпулятивних технік в інформаційному просторі.

Світогляд, свідомість та самоідентифікація громадян України є важливою складовою національної безпеки. Питання світогляду, свідомості та самоідентифікації людини розглядає філософія, яка допомагає сформуванню цілісного бачення реальності і може зарадити в протистоянні із пропагандою, оскільки вона не тільки вчить мислити, а й сумніватися [1].

З 2014 року Росія веде на території України гібридну війну, елементом якої є війна інформаційна. Мета інформаційної війни – послабити моральні й матеріальні сили супротивника або конкурента, посилити власні. Вона передбачає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини. Головне завдання інформаційних війн полягає у маніпулюванні масами. Мета такої маніпуляції найчастіше полягає у внесенні в суспільну та індивідуальну свідомість ворожих, шкідливих ідей та поглядів, дезорієнтації й дезінформації мас, послабленні певних переконань. Поняттю «інформаційні війни» дуже близьке поняття «маніпуляція громадською думкою»/«маніпуляція масовою свідомістю», тобто придушення волі людей і програмування їхньої поведінки [2].

Пропагандистський простір є інстанцією значень, що просувають певні інтереси та нормативно регулюють поведінкові реакції на різноманітні ситуації, особливо челенджові, в об'єктів впливу. Вчинки та соціальні дії, різноманітні за характером, інтенсивністю, але корисні в межах певної стратегії пропаганди за спрямованістю та наслідками, є метою такої пропаганди.

Розповсюджені пропагандою значення стають рушійною силою влади, коли перетворюються на мотив дії, змушують діяти певним чином тих, хто стає об'єктом пропаганди. Важливий принцип пропаганди – це її непрямий, прихований характер. Пропаганда не діє, коли вона усвідомлюється як пропаганда. Ніхто не бажає бути тим, ким маніпулює пропаганда [3].

Зараз на території України існує нагальна проблема – більшість ЗМІ не є незалежними, самостійними, а вони опосередковано чи напряму належать або підконтрольні великим бізнес-групам. Мас-медіа можуть ставати інструментом поширення певної пропаганди, дезінформації на користь якогось фінансового, політичного чи іншого угруповання, яке має вплив на це мас-медіа, адже залежність означає, що хтось зовні контролює, яка саме інформація потрапляє на сторінки та в етер ЗМІ. Це – форма цензури, адже в таких ЗМІ поширюють лише ту інформацію, що узгоджена з формальним чи неформальним керівництвом та є “зручною” для нього. Така інформація є маніпулятивною, необ'єктивною, тобто апіорі націлена на маніпуляцію свідомістю людей та їх поведінкою, душевним станом. У ток-шоу піднімаються питання культури, релігії, історії, моралі, але з перекрученими фактами, ін-

шою розстановкою акцентів, поширенням дезінформації.

Через ЗМІ здійснюється також комунікативні акти соціально-контактної спрямованості: встановлення зв'язків на рівні «індивід-група», «індивід-індивід». Під час спілкування відбувається взаємообмін діяльністю, цінностями, інформацією, уміннями, моделями поведінки, емоціями. Громадська думка, суспільна та індивідуальна свідомість, соціальні настрої формуються під впливом усіх засобів масової інформації. Абсолютна більшість людей входить одночасно до складу аудиторії декількох засобів чи джерел масової інформації (радіо, преса, телебачення, Інтернет) [4]

Також однією з проблем національної безпеки України в інформаційній сфері є пропаганда та маніпулювання людьми у соціальних мережах. У лютому 2021 року Служба безпеки України викрила масштабну агентурну мережу, яка через Telegram-канали займалася розвідувально-підривною діяльністю на замовлення спецслужб Російської Федерації. За висновками лінгвістично-психологічної експертизи, матеріали, які поширювали у Telegram-каналах, були направлені на створення панічних настроїв, загострення і дестабілізацію суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації. Ключовим завданням виконавців була дискредитація органів державної влади, вплив на державну політику, штучне створення соціальної напруги та протестних настроїв серед громадян [5]. Такі дії Російської Федерації націлені на створення хибних сумнівів щодо правильності вибору своєї самоідентифікації серед українських громадян. Це означає, що РФ задля дестабілізації в Україні хоче знищити цілісну національну ідентичність українців. Такого роду маніпуляція відноситься до частини тактики «гібридної» війни, що згадувалася раніше.

Методи маніпуляції світосприйняттям людини можуть призвести до зміни поведінки народу України, його емоційного стану, можуть з'являтися сумніви щодо правильності вибору своєї самоідентифікації. Усе перелічене є загрозою для національної безпеки України.

Отже, поширення ворожої пропаганди, маніпуляція світоглядом та свідомістю громадян за допомогою мас-медіа та соціальних мереж є актуальною проблемою національної безпеки України в інформаційній сфері. Така проблема потребує комплексного вирішення за допомогою наук соціально-гуманітарного напрямку, зокрема – філософії.

1. Нетреб'як О. Філософія може зарадити в протистоянні із пропагандою. URL: <https://ucu.edu.ua/news/filosofiya-mozhe-zaradyty-v-protystoyanni-iz-propagandoyu-olga-netryb-yak/>

2. Шпилик С. Інформаційна війна, пропаганда та PR: такі схожі й такі різні. *Галицький економічний вісник*. 2014. Том 47. № 4. С. 178-188.

3. Павлов Д.М. Політична пропаганда як засіб здобуття, утримання та реалізації влади. *Політологічний вісник*. 2018. №81. С.30-37.

4. Король Л. Психологічні чинники впливу ЗМІ на формування особистості сучасної молоді. *Наука і освіта*. 2014. № 5. С. 157-162.

5. СБУ виявила масштабну мережу регіональних та всеукраїнських Telegram-каналів, які на замовлення російських спецслужб дестабілізували ситуацію в Україні. URL: <https://itc.ua/news/sbu-viyavila-masshtabnu-merezhu-regionalnih-ta-vseukra%D1%97nskih-telegram-kanaliv-yaki-na-zamovlennya-rosijskih-speczsluzhb-destabilizovali-situacziyu-v-ukra%D1%97ni/>